

5

LANA ŠEHOVIĆ

Ansambl gitarā Muzičke omladine Bosne i Hercegovine – ishodi turneje u Austriji i utisci o njoj

Rad prati dio raznovrsne umjetničke djelatnosti Ansambla gitarā Muzičke omladine Bosne i Hercegovine (MO BiH) pretežno na osnovu dokumenata Muzičke omladine pohranjenih u Arhivu Jugoslavije, te Arhivu Muzičke akademije Univerziteta u Sarajevu. Arhivski nalazi daju općeniti uvid u rad MO BiH, pri čemu posebno mjesto pripada radu Ansambla gitara. Ansambl je osnovan 1971. godine u Sarajevu, a tokom svog djelovanja, koje je trajalo do 1992. godine, pozicionirao se kao jedan od vodećih muzičkih sastava Bosne i Hercegovine. Djelatnost Ansambla predvođena Milom Rakanović doživljava uspon nakon realizirane turneje u Austriji, koja je činila prekretnicu za njegov dalji razvoj.

Ključne riječi: Muzička omladina Bosne i Hercegovine, Ansambl gitara, austrijska turneja

1. Muzička omladina u kontekstu muzičkog života Bosne i Hercegovine: kratki historijski presjek

Počeci rada jedne od najznačajnijih kulturnih organizacija FNR / SFR Jugoslavije – prvobitno Društva prijatelja muzike, a kasnije Muzičke omladine, vežu se za 1954. godinu. Ideji svjetskog pokreta pod nazivom Muzička omladina (Jeunesses Musicales), koji je osnovan tokom Drugog svjetskog rata u Belgiji¹ s ciljem društveno-kulturnog otpora fašizmu i povezivanja mladih ljudi koji se bave muzikom, pridružila se i socijalistička Jugoslavija.² Prema riječima Ive Vuljevića, počasnog predsjednika MO, počeci rada bili su izrazito skromni, uz nedostatak adekvatnog iskustva na polju organiziranja rada sličnih udruženja i

¹ “Our story”, JM International, <https://jmi.net/about/our-story>, pristupljeno 7. marta 2023.

² Muzička omladina po završetku Drugog svjetskog rata zvanično počinje s radom u Francuskoj, Austriji, Italiji, Luksemburgu, Nizozemskoj, Švicarskoj i onovremenoj Zapadnoj Njemačkoj. Osnivač prve organizacije Muzičke omladine na području Europe (Belgija) bio je dr Marsel Kivelije (Cuvelier). Prema: Ivo Vuljević, „Muzička omladina od osnivanja do danas”, u: *30 godina Muzičke omladine 1954–1984* (Zagreb: MO Zagreba i Hrvatske), 5. Videti detaljnije o tome u Prilogu zbornika.

institucija. Ipak, unutarnja potreba pojedinaca da se prilike kulturnog i muzičkog života Jugoslavije promjene bila je jača od otežavajućih okolnosti tipičnih za ratom razorenu Evropu:

Nezadovoljni naslijeđenim postojećim stanjem u kulturi i nerazumijevanjem profesionalnih umjetničkih ustanova u to vrijeme da svoje repertoare prilagode sve izraženijim kulturnim potrebama mlade publike, grupa mladih muzičkih entuzijasta u Zagrebu napravila je ambiciozan program zadovoljavanja tih potreba [...]. Na potpuno dobrovoljnoj bazi animiralo se muzičke umjetnike, skladatelje, muzičke pisce i pedagoge, njihova stručna udruženja i ustanove, da sudjeluju u organizaciji velikog broja koncerata, među ostalim i s djelima domaćih skladatelja koncerata namijenjenih mladim slušaocima po školama, fakultetima, klubovima omladine u tvornicama i domovima kulture.³

Potreba za razvojem muzičkog života i umjetnosti koji bi bili dostupni svima bila je evidentna i neophodna, pa su zagrebački entuzijasti ubrzo potražili istomišljenike u Beogradu. Prvi sastanci i dogovori urodili su plodom, te je, nakon dvije osnivačke skupštine u Zagrebu i Beogradu u martu 1954. godine, konstituirano Društvo prijatelja muzike. Sudeći prema riječima Ive Vuljevića, radilo se o historijskoj inicijativi koja je rezultirala stvaranjem novog pokreta. Taj je pokret pak postepeno prerastao u jedan od najznačajnijih kulturnih projekata Jugoslavije.⁴ MO je od svojih samih početaka imala vrlo ambiciozno postavljenje ciljeve, a definirana je kao „[...] društvena, kulturna, vaspitna i obrazovna organizacija koja svojom aktivnošću pridonosi daljnjem razvitku socijalističkih odnosa na osnovama samoupravljanja. MO svojom programskom i društvenom aktivnošću utječe na estetsko i kulturno obrazovanje mladih s namjerom da kultura i umjetnost u cjelini postanu njihova svakodnevna potreba, briga i neotuđiva svojina”.⁵ Inicijativu su podržale i profesionalne muzičke institucije diljem Jugoslavije – poput muzičkih akademija, filharmonija, radio-stanica, koncertnih agencija i sl. Jednak odjek u javnosti imalo je i formiranje Muzičke omladine Bosne i Hercegovine (MO BiH), koja je za Sarajevo, ali i ostale dijelove zemlje, otvarala mogućnost razvoja, širenja i demokratizacije muzičke kulture.⁶

³ Isto.

⁴ Isto, 8.

⁵ Arhiv Muzičke akademije Univerziteta u Sarajevu (AMAUŠ), Muzička omladina BiH (MO BiH), „Muzička omladina”, fascikla 3b.

⁶ MO i sve njene sekcije unutar Jugoslavije imale su jednoznačne ciljeve i zadatke rada koji su podrazumijevali razvijanje smisla za umjetnost i ljubavi prema umjetnosti, posebno prema muzici, uz nastojanja da se omladini omogući što više susreta s kulturnim stvaraocima i djelima. Naglasak je stavljan na što neposrednije upoznavanje kulturnih vrijednosti, bez obzira na položaj i razvijenost sredine u kojoj mladi žive. Društveno fokusirani ciljevi odnosili su se na jačanje bratstva i jedinstva, a MO se morala boriti „sa svim organiziranim socijalističkim snagama za revolucionarne promjene u stvaralaštvu i u duhu principa i potreba samoupravnog socijalističkog društva podržavajući samo prave vrijednosti”. Isto.

Da bi se mogao sagledati značaj MO za mužički život Bosne i Hercegovine, potrebno se osvrnuti na društveno-kulturnu klimu, kao i aspekte mužičkog života u ovom periodu. Naime, nakon Drugog svjetskog rata Bosna i Hercegovina postala je dijelom FNR, a potom i SFR Jugoslavije, kao jedna od šest republika.⁷ Socijalistička vlast provodila je cjelovite reforme s ciljem „obnove zemlje, učvršćivanja vlasti i podizanja standarda življenja stanovništva”.⁸ U potpunom procesu razvoja ulaganje u kulturu imalo je istaknuto mjesto, dok su finansijska izdvajanja nakon rata za ovaj segment udvostručavana svakih pet godina. Bosna i Hercegovina oformila je institucije od značaja za državu i njen društveno-kulturni, naučni i umjetnički razvoj: osnovani su Univerzitet u Sarajevu (1950), Banjaluci (1961), Tuzli (1976) i Mostaru (1977), zatim Mužička akademija u Sarajevu (1955), kao i Akademija nauka i umjetnosti BiH (1966).⁹ U kontekstu mužičkog života izdvajaju se institucije poput Opere i Baleta Narodnog pozorišta Sarajevo (1946), a 1948. godine osnovan je i Simfonijski orkestar NR Bosne i Hercegovine. Doprinos razvoju mužičkog života davao je i Simfonijski orkestar Radio-televizije Sarajevo, koji je izrastao iz nekadašnjeg Kamernog orkestra Radio Sarajeva.¹⁰

U posleratnom periodu kultura i umjetnost imali su visok i značajan status u bosanskohercegovačkom društvu, a kontrolirani su državnim sistemom, odnosno jakom političkom ideologijom. Stimulirana je i njegovana kultura koja je veličala Narodnooslobodilački rat i partizansku borbu, dok su svi značajni jubileji socijalističke Jugoslavije bili praćeni pojavom novih arhitektonskih spomenika, likovnih, mužičkih te filmskih djela.¹¹ Ovakva društveno-kulturna klima značila je jačanje mužičkog amaterizma s jedne strane, kontinuiran razvoj mužičke infrastrukture s druge strane, te procvat stvaralačkog aspekta, tj. kompozitorskog stvaralaštva.¹² Potrebno je napomenuti da su društveni okviri

⁷ O ovoj temi više vidjeti u: Branko Petranović, *Istorija Jugoslavije 1918–1988. Socijalistička Jugoslavija 1945–1988*, knj. 3 (Beograd: Nolit, 1988).

⁸ Ivan Čavlović, *Historija muzike u Bosne i Hercegovine* (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Mužička akademija, 2011), 157.

⁹ Isto, 158.

¹⁰ Ivan Čavlović navodi da je početak rada Simfonijskog orkestra između 1957. i 1962. godine. Isto, 245.

¹¹ Isto, 160.

¹² Kompozitori čiji je umjetnički rad obilježio mužički život Bosne i Hercegovine nakon Drugog svjetskog rata pa do raspada Jugoslavije su: Beluš Jungić (1892–1968), Vlado Milošević (1901–1990), Cvjetko Rihtman (1902–1989), Ivan Demeter (1906–1990), Mladen Pozajić (1906–1979), Milan Prebanda (1907–1979), Gabriel Gavro Jakešević (1911–1985), Mladen Stahuljak (1914–1996), Miroslav Špiler (1906–1982), Avdo Smailović (1917–1984), Nada Ludvig Pečar (1929–2008), Dragoje Đenader (1930–1986), Vojin Komadina (1933–1997), Milan Jelićanin (1935–1999), Josip Magdić (1937–2020), Anđelka Bego Šimunić (1941–2022). Više o ovoj temi u: Mladen Pozajić, „Osvrt na stvaralaštvo kompozitora NR BiH od oslobođenja do danas”, *Časopis za mužičku kulturu Muzika* 4 (1998): 6–13; Zija Kućukalić, *Likovi savremenih bosanskohercegovačkih kompozitora* (Sarajevo: UK BiH, 1961).

djelovanja umjetnika i udruženja bili pod nadzorom i određenih zakonskih i podzakonskih akata. Udruženja koja su od 50-tih do 70-tih godina 20. stoljeća bilježila naglu ekspanziju u početku su finansirana na jugoslavenskom nivou, da bi od 1966. godine finansiranje postalo dijelom politike svake republike po-naosob. Cilj udruženja, poput Udruženja kompozitora, Udruženja operetskih i horskih muzičara, Udruženja muzičkih pedagoga ili Udruženja folklorista, bio je izdici umjetnike i njihov rad na viši nivo društvene zajednice, dok su pojedina udruženja nastojala zaštititi interese i rad umjetničkih cehova.¹³ Druga su se pak, kao što je slučaj s organizacijom MO, zalagala za širenje i demokratizaciju muzičke umjetnosti i kulture, te su kao takva zauzela istaknuto mjesto u muzičkom životu Bosne i Hercegovine.

2. Programska orijentacija, ciljevi i zadaci MO BiH

Prvi sačuvani podaci o djelovanju MO BiH datiraju od 9. novembra 1958. godine, kada je održana osnivačka skupština, na kojoj je osnovano Društvo prijatelja muzike BiH i Društvo muzičke omladine BiH.¹⁴ Postavljeni su i ciljevi i zadaci rada:

- Stalan rad na širenju muzičke kulture, prvenstveno među omladinom /radničkom, srednjoškolskom i studentskom/,
- Stalan rad na proširenju kruga muzičkih slušalaca,
- Da aktivno pomaže u stručnom i organizacionom pogledu 'Muzičku omladinu BiH',
- Izgrađivanje što pravilnijeg odnosa prema muzičkoj umjetnosti i muzičkim manifestacijama,
- Stvaranje i održavanje veze i razmjena s organizacijama koje imaju iste ili slične zadatke i ciljeve, kako u zemlji tako i u inostranstvu, davanje inicijative i pomoći za formiranje takvih društava unutar Republike,
- Propaganda muzičke umjetnosti, a posebno domaće, putem raznih muzičkih manifestacija /koncerti, festivali, konkursi, predavanja, štampa, radio i film/,
- Davanje pomoći mladim produktivnim i reproduktivnim muzičkim umjetnicima i njihovoj umjetničkoj afirmaciji.¹⁵

Ciljevi i zadaci rada MO BiH bili su koncizno postavljeni od samog početka, dok su na rukovodećim pozicijama bile eminentne ličnosti muzičkog života

¹³ Čavlović, *Historija muzike u Bosni i Hercegovini*, 254.

¹⁴ AMAUS, MO BiH, „Savjetu za kulturu NR BiH–statut”, fascikla 3b.

¹⁵ Isto.

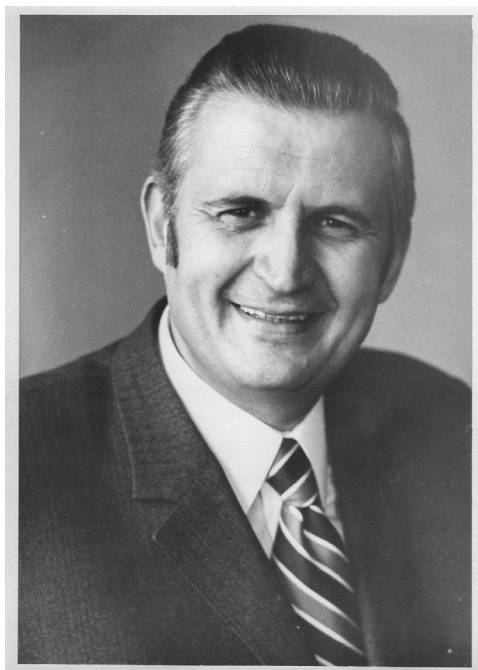
Sarajeva i Bosne i Hercegovine, poput Zije Kučukalića,¹⁶ prvog predsjednika, zatim Ivana Brkanovića,¹⁷ potpredsjednika, te Brune Špiler.¹⁸ Ipak, organizacija je imala finansijske poteškoće, te ozbiljniji i kontinuiran rad nastupa tek nakon 1962. godine.¹⁹

¹⁶ Zija Kučukalić (1929–2020), muzikolog i osnivač institucionalne muzikologije u Bosni i Hercegovini. Muzikom se počinje baviti u toku Drugog svjetskog rata učeći svirati na gitari i harmonici. Nakon završetka rata upisao je novoosnovanu Državnu srednju muzičku školu (1945), gdje uči klarinet i teoretske predmete. Nakon gimnazije počinje studirati Historiju umjetnosti i kulture na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, na Historijsko-teoretskom odsjeku. Diplomirao je u klasama prof. Josipa Andreisa i dr Krešimira Kovačevića. Doktorat nauka iz oblasti muzikologije stekao je 1969. godine u klasi prof. Dragotina Cvetka na Filozofskom fakultetu u Ljubljani. Drugi doktorat dobio je 1987. godine na Interdisciplinarnom fakultetu u Amsterdamu u klasi Jana Alera. Na Muzičkoj akademiji Univerziteta u Sarajevu počinje raditi najprije kao honorarni asistent (1957) i predavač (1961), a zatim prelazi u stalni radni odnos, prolazeći kroz akademska zvanja docenta (1965), vanrednog profesora (1970) i redovnog profesora (1975). Prema: Ivan Čavlović, „In memoriam profesoru Kučukaliću”, Univerzitet u Sarajevu Muzička akademija, <http://www.mas.unsa.ba/vijesti/preminuo-biv%C5%A1i-profesor-muzi%C4%8Dke-akademije-dr-zija-ku%C4%8Dukali%C4%87>, pristupljeno 5. marta 2023.

¹⁷ Ivan Brkanović (1906–1987) studij kompozicije završio je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (1931–1935), kod Blagoja Berse i Frana Lotke (Lhotke), nakon čega je uslijedilo kratko usavršavanje na konzervatoriju „Schola cantorum” u Parizu (1939). U periodu od 1951. do 1954. godine bio je operni dramaturg Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, a od 1954. do 1957. godine direktor Zagrebačke filharmonije. Od 1957. do mirovine 1961. godine predavao je kompoziciju na Muzičkoj akademiji u Sarajevu, a potom se vraća u Zagreb, gdje se posvećuje kompozitorskom radu. Prema: „Brkanović, Ivan”, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje (Leksikografski zavod Miroslav Krleža), <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=9584>, pristupljeno 5. marta 2023.

¹⁸ Bruna Špiler, rođ. Zimić, (1921–1979) eminentna je pedagoginja solo pjevanja. Studije pjevanja završila je na Muzičkoj akademiji u Beogradu, dok je dodatno obrazovanje u oblasti nastavnih metoda solo pjevanja stekla u Milanu i Rimu. Od 1953. godine u Sarajevu je radila kao nastavnica u Srednjoj muzičkoj školi, a od 1955. godine kao asistent, a onda i profesor na Muzičkoj akademiji Univerziteta u Sarajevu. Njeni su učenici Ljiljana Molnar-Talajić, Radmila Smiljanić, Milica Zečević, Ivica Šarić, i mnogi drugi danas poznati operni pjevači i pedagozi. Bruna Špiler autor je priručnika *Umjetnost solo – pjevanja*, publiciranog 1972. godine, nezaobilaznog u savladavanju tehnike solo pjevanja. Prema: „Otvoren Festival solo-pjevanja Bruna Špiler”, hercegnovi.cool, <https://hercegnovi.cool/otvoren-festival-solo-pjevanja-bruna-spiler/>, pristupljeno 5. marta 2023.

¹⁹ Ivan Čavlović, „40 godina Muzičke omladine Bosne i Hercegovine”, *Časopis za muzičku kulturu Muzika* 4 (1998): 18. Pored finansijskih poteškoća postoje naznake da su razlozi neaktivnosti MO BiH bili povezani i s brojnim obavezama koje su imali njeni glavni rukovoditelji, Zija Kučukalić (predsjednik) i Savić (sekretar). S tim u vezi, 13. septembra 1962. godine, Vlatko Petrović, rektor Muzičke akademije u Sarajevu, pisao je Ivi Vuljeviću povodom ideje o oživljavanju MO BiH. Tu ideju pokrenula je Bruna Špiler, tada profesorica na ovoj akademiji. Već u oktobru mjesecu je uslijedilo pismo Branke Lalić, generalne sekretarke MO Jugoslavije (MOJ), rektoru Muzičke akademije u Sarajevu, u kome se dotična zahvaljuje na pomoći oko obnavljanja rada MO BiH. Na osnovu potonjeg da se zaključiti da su problemi u vezi s radom ove organizacije barem privremeno riješeni, te da ona tada počinje s aktivnim djelovanjem. Videti: Arhiv Jugoslavije (AJ), Fond Muzičke omladine Jugoslavije (476), registratura 46 (R46), „Pismo Vlatka Petrovića Ivi Vuljeviću”, Sarajevo, 13. septembar 1962; „Pismo Branke Lalić rektoru Muzičke akademije u Sarajevu”, 6. oktobar 1962.

Slika 1. Zija Kučukalić – prvi predsjednik MO BiH.²⁰

Već je u prvoj godini rada MO BiH namjeravala ostvariti ambiciozan plan koji je uključivao „4 koncerta od po 5 umjetnika u preduzećima: KUD²¹ ‘Proleter’, Željeznička direkcija, Direkcija pošta i željeznička glava radionica.”²² Planirana su i dva simfonijska koncerta, dvije operne predstave, dva koncerta Radio-hora, kao i sedam priredbi u okviru Društva muzičke omladine.²³ Ukupni troškovi plana za 1958. godinu iznosili su 365.000 dinara, a ostaje nejasno da li je i u kojoj mjeri Savjet za kulturu BiH izašao u susret molbi koju je ispred MO BiH uputio potpredsjednik društva Ivan Brkanović.

Nešto konkretniji podaci o radu MO BiH susreću se 60-tih godina 20. stoljeća, kada je ova organizacija prepoznata kao svojevrsna spona između muzičke umjetnosti i muzičkog amaterizma. MO širi svoju djelatnost, te se u svim većim gradovima i općinama formiraju njeni ogranci. Očekivano, MO Sarajeva (1958) bila je najbrojnija i najznačajnija, a svojim uspješnim radom slijedile su je podružnice u Banjaluci (1964)²⁴, Tuzli (1970), Zenici (1973), Bihaću (1973),

²⁰ Arhiv Instituta za Muzikologiju Muzičke akademije Univerziteta u Sarajevu, „Zija Kučukalić”, slika br. 16.

²¹ Kulturno-umjetničko društvo.

²² AMAUS, MO BiH, „Savjetu za kulturu”, fascikla 3b.

²³ Isto.

²⁴ Ivan Čavlović u svom tekstu povodom „40 godina Muzičke omladine Bosne i Hercegovine” navodi da je banjalučka podružnica osnovana 1970. godine. Međutim, dokumenti pohranjeni

Trebinju (1973), Prijedoru (1973), Doboju (1973), Ilijašu (1973), i drugim bosanskohercegovačkim gradovima.²⁵

Shodno širenju i grananju podružnica MO BiH, razvijala se i programska orijentacija organizacije, dok je broj posjetitelja rastao iz godine u godinu.²⁶ Događaji su se organizirali u koncertnim dvoranama diljem Bosne i Hercegovine, školama, fabrikama, kao i u prostorima objekata u izgradnji. Nastupali su renomirani ansambli poput Sarajevske filharmonije, Baleta i Opere Narodnog pozorišta Sarajevo, ali i neafirmirani umjetnici. Cilj saradnje s afirmiranim i profesionalnim ansamblima bio je približiti vrhunske umjetničke doživljaje širokim narodnim masama, bez obzira na starosnu dob ili socijalni status. Tako je tokom 1978. godine realizirana serija koncerata Sarajevske filharmonije i Simfonijskog vojnog orkestra „namijenjena slušaocima starije dobi”.²⁷ Koncerti su se odvijali u amfiteatrima fakulteta, u sali Doma JNA,²⁸ i drugim prostorijama koje su ispunjavale osnovne uvjete za održavanje događaja ovoga tipa. Pored pomenutih ansambala, nastupali su i studenti Muzičke akademije, što je bilo u skladu s ciljem MO prema kome je trebalo „obezbijediti mladim umjetnicima da se afirmišu kroz nastupe sa velikim orkestrima”.²⁹ Nadalje, organiziraju se akcije „Vozom u operu”, „Karavan kulture”, koncerti pod nazivom „Učenici za učenike” i „Mladi za mlade”, ali i edukativni muzički kvizovi kao što je „Mocart ’72”. Od pobrojanih akcija veliki interes javnosti izazvala je serija koncerata „Mladi za mlade”. Ovi koncerti su su okarakterizirani kao „najpopularniji”, što znači da su u potpunosti opravdali „zamisao da je muzika najshvatljivija ako je izvodi vršnjak muzike”.³⁰ Zahvaljujući angažovanosti učenika Srednje muzičke škole Sarajevo i studenata Muzičke akademije, pomenuta inicijativa samo je tokom 1978. godine rezultirala s 84 koncerta, koji su se održavali u osnovnim i srednjim školama u Sarajevu i Bosni i Hercegovini.³¹

Premda se u Sarajevu, kao glavnom gradu Bosne i Hercegovine, odigravala većina aktivnosti MO, tokom vremena zabilježen je rad ostalih

u Arhivu Jugoslavije govore o organiziranju proslave jubileja, tj. 10-godišnjice djelovanja ove organizacije, a adresirani su na 1974. godinu. Ovo navodi na zaključak da je podružnica osnovana 1964. godine. U tekstu kao relevantan izvor uzet će se potonji dokument, koji upućuje da je godina osnivanja 1964. Prema: AJ, 476, R57, „Muzička omladina Banja Luke Muzičkoj omladini Jugoslavije – Beograd / na ruke generalnom sekretaru Miodragu Pavloviću”.

²⁵ Čavlović, „40 godina Muzičke omladine Bosne i Hercegovine”, 19.

²⁶ Isto, 21.

²⁷ AMAUS, MO BiH, „Izveštaj o radu G. K. Muzičke omladine Sarajeva za izvještajni period 1978. godine”, fascikla 3b.

²⁸ Danas Dom Jugoslovenske narodne armije (JNA) nosi naziv Dom Armije Bosne i Hercegovine.

²⁹ AMAUS, MO BiH, „Izveštaj o radu G. K.”, fascikla 3b.

³⁰ Isto.

³¹ Isto.

bosanskohercegovačkih podružnica koje su imale kontinuiran i osmišljen plan djelovanja. Afirmativan primjer bila je MO Banjaluke, koja je povodom 10-godišnjice djelatnosti planirala organizirati bogat muzički program. Na proslavi planiranoj između 15. i 20. novembra 1974. godine trebalo je da nastupe: ansambl „Pro Musica” iz Srbije, zatim jedan neimenovani sarajevski ansambl, te zagrebački violončelista Željko Švaglič.³² Iz korespondencije koja je potom uslijedila da se naslutiti da su postojale finansijske poteškoće u realizaciji plana, a one su se odnosile na gostovanje ansambla „Pro Musica”.³³ Slične inicijative imale su i druge bosanskohercegovačke podružnice, poput Osnovne zajednice MO Bihaća, koja je 1986. godine došla na ideju pokretanja vlastitog lista i osnivanja muzičkih klubova po školama i radnim organizacijama. Ideja o listu simboličnog naziva *Lira* ubrzo je zaživjela, a prvi broj je ugledao svjetlost dana u martu 1986. godine. Tematika lista usmjeravala se ka problemima kulture, prosvjete i obrazovanja mladih, dok je jednako zapažena bila i ideja o formiranju klubova. Klubovi su osnivani u Školi za osnovno muzičko obrazovanje, te u dva srednjoškolska đачка doma AVNOJ-a. Potrebno je pomenuti da se inicijativa otvaranja klubova implementirala i dalje, i to u gimnaziji, Učiteljskoj školi, Medicinskoj školi, Ekonomskoj školi i ukupno četiri osnovne škole u Bihaću.³⁴ Sličnih akcija diljem Bosne i Hercegovine bilo je bezbroj, što ukazuje da je MO BiH imala razgranatu i bogatu aktivnost koja je doprinosila izdizanju muzičkog života na viši nivo.

Bitan segment djelovanja ove organizacije bilo je formiranje instrumentalnih ansambala i horova koji su radili pod njenim okriljem. Prvi konkretni koraci odnosili su se na formiranje dječijih baletnih grupa pri vrtićima, da bi u periodu od 1971. do 1975. godine došlo do ekspanzije raznovrsnih sastava. Istina, većina njih je bila ad hoc karaktera, dok se kasnije počinju osnivati sastavi s osmišljenom koncepcijom rada poput hora MO Bihaća (1976) ili Kamernog hora³⁵ (1976) pod vođstvom Miroslava Homena.³⁶ Pomaci su napravljeni i na polju

³² AJ, 476, R47, „Muzička omladina BiH. Osnovna zajednica Bihać”, br. 14/66.

³³ AJ, 476, R58, „Kamerni ansambl – The Chamber Ensemble Pro Musica Beograd”, br. 685-74 od 14. oktobra 1974.

³⁴ AJ, 476, R47, „Muzička omladina BiH. Osnovna zajednica Bihać”, br. 14/66.

³⁵ U Fondu MOJ-a, u Arhivu Jugoslavije, nalazi se sačuvan prijedlog za osnivanje Kamernog hora, kao i kompletno razrađena strategija rada. Prva proba ansambla održana je 25. januara 1976, a hor su sačinjavali najbolji sarajevski pjevači. Neki od glavnih zadataka ansambla bili su izvođenje djela savremenih bosanskohercegovačkih kompozitora, a potom i djela svjetske literature; izvođenje djela inspirisanih NOB-om, počev od masovnih pjesama do kantata; izvođenje djela domaćih i stranih autora, od majstora 16. stoljeća pa do savremenih umjetnika. Prema: AJ, 476, R60, „Prijedlog za oformljenje Kamernog hora Muzičke omladine BiH – Sarajevo”; R60, „Tekst prijedloga projekta Kamernog hora”. Ipak, bez obzira na pomno razrađen program i plan djelovanja hor nije realizirao niti jedan koncert, te je u kratkom periodu prestao s radom. Prema: Čavlović, „40 godina Muzičke omladine Bosne i Hercegovine”, 22.

³⁶ Miroslav Homen (1940–2021) istaknuti je hrvatski dirigent, koji je ostavio znatan trag u razvoju muzičkog života Bosne i Hercegovine. Muzičku akademiju, Odsjek za kompoziciju i dirigovanje,

instrumentalnih ansambala osnivanjem Kamernog gudačkog orkestra (1966) i sastava „Musica ad hominem” (1971). Pa ipak, u sačuvanoj dokumentaciji MO BiH ističe se djelatnost Ansambla gitara, čiji su način rada, unutarne ustrojstvo i programska orijentacija predstavljali novinu u muzičkom životu Sarajeva i Bosne i Hercegovine.

3. Formiranje Ansambla gitara pod okriljem MO BiH

Ansambl gitara, osnovan 7. februara 1971. godine u Sarajevu, prvobitno je djelovao pri Osnovnoj školi „Veselin Masleša”, da bi 1973. godine počeo raditi pod okriljem MO Sarajeva i MO BiH.³⁷ Dana 11. novembra 1989. pristupio je umjetničkoj zajednici „Collegium Artisticum”, nakon čega se na koncertima i javnim događanjima predstavlja kao Ansambl gitara „Collegium Artisticum”. Ansambl je uspješno djelovao do 1992. godine pod rukovodstvom istaknute bosanskohercegovačke gitaristkinje i pedagoginje Mile Rakanović.³⁸ Ostvaren je niz koncerata i turneja u okviru kojih su prve umjetničke korake napravili najbolji bosanskohercegovački gitaristi – a mnogi od njih danas imaju afirmirane gitarističke karijere.³⁹

završio je u Sarajevu (1966), a iste godine postaje dirigentom Opere i Baleta iz Sarajeva. Od 1971. godine radi kao honorarni saradnik na Muzičkoj akademiji, a od 1986. je vanredni profesor za studij opernih uloga i korepeticiju opere. Bio je redovni gost dirigent Sarajevske filharmonije i Orkestra RTV Sarajevo. Od 1988. do 1990. godine djeluje kao direktor Sarajevske opere i Sarajevske filharmonije. Prema: „Homen, Miroslav”, *Hrvatski biografski leksikon*, mrežno izdanje (Leksikografski zavod Miroslav Krleža), <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7767>, pristupljeno 6. marta 2023.

³⁷ AMAUS, MO BiH, „Programska afisa. Sarajevska zima. Umjetnička zajednica Collegium Artisticum. Koncert Ansambla gitara ‘Collegium artisticum’”.

³⁸ Mila Rakanović (1941–2020) jedna je od najznamenitijih pedagoginja u oblasti gitare u Bosni i Hercegovini i regionu. Njen životni i profesionalni vijek od samog početka bio je trnovit. Kao djevojčica pronađena je promrzla u snijegu gotovo bez znakova života. Posvojio ju je bračni par Bižić iz Sarajeva, a potom su uslijedili sretni dani djetinjstva. Vrlo rano počinje svirati violinu i klavir. Međutim, sportska povreda koju je zadobila igrajući rukomet nagnala ju je da svoj profesionalni put okrene ka gitari. Svoje akademsko školovanje na gitari započela je u Grčkoj, a završila u Italiji. Radila je u Osnovnoj školi „Veselin Masleša”, Osnovnoj muzičkoj školi „Dr. Vojislav Vučković” i Srednjoj muzičkoj školi u Sarajevu. Prema: Vanja Gabrić, „Dragoj Mili Rakanović”, *Oslobođenje*, 3. februar, 2020, <https://www.oslobođenje.ba/vijesti/bih/dragoj-mili-rakanovic-527968>.

³⁹ Eminentni gitaristi koji su prve umjetničke korake napravili pod okriljem Ansambla su: Denis Omerović, Belma Tuzović-Mujkić, Vojislav Ivanović, Zoran Krajišnik, Predrag Stanković, Denis Azabagić, Đani Šehu, Sašenko Prolić, Aleksandra Toman, Denis Šparavalo, Almer Imašević. Prema: „Preminula Mila Rakanović, profesorica zadužena za ‘Sarajevsku školu gitare’”, Radio Sarajevo, <https://radiosarajevo.ba/metromahala/lica/preminula-mila-rakanovic-profesorica-koja-je-stvorila-sarajevsku-skolu-gitare/365483>, pristupljeno 6. marta 2023.

UNA Mila Rakanović, profesor gitare na Srednjoj muzičkoj školi u Sarajevu, odučila je a bogami, i uspjela da napravi nešto vrlo značajno: muzički je savršeno odgojila mnoge generacije učenika koji sada širom svijeta osvajaju prva mjesta na raznim konkursima i festivalima. Pomenućemo samo dva značajna imena, Aleksandru Tomaš i Zoranu Krajišnika koji su zadivili parišku muzičku auditoriju, ali reportaže o njima donijećemo u idućem broju. Ovaj prostor danas i ovdje pripada samo njihovoj profesoric.

● Šta ste dali da bi ovi mladi ljudi tako fantastično uspjeli?

— Sve svoje vrijeme. Ne samo dane nego i noći. Sva ona osjećanja koja su se prema nekom mogla da razviju, a nisu...

● Niste im dali?

— Tako je.

● Je li uvijek tako bilo? Cijelog života?

— Od 1974. definitivno. Ljubav traži mnogo osjećanja, ona blokira čovjeka u odnosu na neke druge stvari. Od mog muzičkog života ne bi ostalo mnogo.

● Zar ne može oboje upoređivati?

— Pa, onako kako ja zamišljam porodicu i ljubav ne može?

MAMA KRISTINA

Kako vi zamišljate porodicu? Rukovodite li se ikom vlastite majke?

— Moje majke, one koja me rodila? Ne, nje se i ne sjećam.

NE MOGU SE VIŠE MIJENJATI

BORI SE DA SARAJEVO POSTANE FESTIVALSKI GRAD: Mila Rakanović
(Snimio: D. Zavišić)

— Ljubav je vječno osjećanje. Desi se, kako da ne. Ali, na tome sve i ostane... To je moj izbor i on se više ne može mijenjati.

— To ni jedan muškarac ne bi mogao da promijeni?

— Mislim nijedan.

● Jedna primjedba ako mi ne zamjerite: Vi se uopšte ne šminkate? Zar sve te priredbe i prijemni na kojim učestvujete sa svojim učenicima to ne iziskuje?

— Ne vidim svrhu šminkanja. Neću da radim ništa što ne želim. Osim toga to je za mene i veliki gubitak vremena. I šta se s tim postići? Neko drugo lice, koje ne bih bila ja...

● Jeste li zadovoljni takvim votom kakav vodite? Taj sat ublažiti rad bi nekog drugo razorio?

— Zadržaljna sam. Ništa, bih mijenjala. Za neke stvari već i kasno. Jedina neostvarna želja koja me zaista boli je to što sam vam već rekla zašto Sarajevo nema odsjeka gitare na Akademiji.

S KIM U NOVOU

Slika 2. Mila Rakanović – osnivačica i rukovoditeljica Ansambla gitara. Isječak iz štampe.⁴⁰

Pored uspješne koncertne djelatnosti rad Ansambla imao je i širi, prvenstveno pedagoški utjecaj na muzički život Sarajeva i Bosne i Hercegovine. Naime, za mlade gitariste Ansambl je bio jedino mjesto gdje su mogli stjecati i usavršavati gitarističko umijeće nakon završene Srednje muzičke škole. Muzička akademija u Sarajevu, tada jedina u Bosni i Hercegovini, nije imala odsjek za ovaj instrument,⁴¹ što je bio svojevrsni hendikep za razvoj gitarističke umjetnosti, koji je svojim ustrajnim radom nastojala je prevazići Mila Rakanović:

Sve što sam dosad radila, radila sam da vratim ugled i mjesto gitari. Nesхватljivi su mi toliki otpori da se u Sarajevu otvori odsjek gitare na Akademiji. [...] Ali, mi imamo tako darovite i sposobne mlade ljude koji nakon

⁴⁰ Danica Šarić, „U Unu na velika vrata: Mila Rakanović”, *UNA*, 7. januar, 1991, 11.

⁴¹ Smjer za gitaru na Muzičkoj akademiji Univerziteta u Sarajevu osnovan je pri Odsjeku za gudačke instrumente 2005. godine. Prvi profesor u periodu od 2005. do 2015. godine bio je austrijski gitarist i profesor na Visokoj školi (kasnije Univerzitetu) za muziku i izvođačke umjetnosti (Hochschule für Musik und darstellende Kunst) u Beču Aleksander Svete (Svete) (1964), te Đani Šehu (1980), diplomirani student profesora Svetea, a danas redovni profesor. Trenutno, na smjeru, pored profesora Šehua, djeluje i crnogorski gitarista Danijel Cerović (1979), te asistent Adnan Alagić. Prema: „Odsjek za gudačke instrumente i gitaru”, Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu, <http://www.mas.unsa.ba/odsjek-za-guda%C4%8Dke-instrumente-i-gitaru>, pristupljeno 6. marta 2023.

srednje škole moraju da odlaze u druge jugoslavenske gradove. Oni tamo moraju da pokažu natprosječne rezultate da bi se upisali.⁴²

Također, jedna od neostvarenih želja Mile Rakanović bila je da Sarajevo dobije svoj festival gitare i tako se upiše na listu festivalskih gradova.⁴³ Navedeni problemi, koji su ukazivali na ozbiljne nedostatke unutar muzičke infrastrukture Bosne i Hercegovine, pozicionirali su Ansambl kao epicentar razvoja gitarističke umjetnosti, čime je njegov rad dodatno dobio na značaju u muzičkom životu onog vremena.

Ipak, Ansambl je svoj rad počeo skromno, u malom obimu, i uz postupno sazrijevanje. Prema riječima Mile Rakanović, prva postava brojala je tek osam članova, a radilo se o amaterskom sastavu. Repertoar je bio jednostavnijeg karaktera, jer su ga činila djela tzv. „kolažnog karaktera”, odnosno ustaljena solistička i kamerna literatura za gitaru. Od samog početka održavali su se nastupi za učenike osnovnih i srednjih škola, za fakultete, kao i za mlade pri radnim organizacijama, pa je programska orijentacija uzimala u obzir različite muzičke žanrove. Također, na prvim programima bile su zastupljene i narodne pjesme i igre Jugoslavije, kao i zabavne melodije koje su pisali pojedini članovi Ansambla.⁴⁴

Za izuzetno zalaganje na polju širenja muzičke kulture, ali i buđenje interesovanja mladih za muzičku umjetnost, Ansambl je nagrađen nizom priznanja, od kojih se izdvajaju Šestoaprilska plaketa grada Sarajeva, dodeljena u sklopu obeležavanja 35-godišnjice, a potom i 40-godišnjice oslobođenja Sarajeva, dve Povelje MO BiH za dugogodišnje angažovanje i izuzetan doprinos u razvoju muzičke omladine, te „Zlatna značka” s Poveljom Predsjedništva Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine BiH iz 1985. godine.⁴⁵ Tokom dugogodišnjeg rada i prisustva na muzičkoj sceni Bosne i Hercegovine članovi Ansambla bili su dobitnici 70 prvih, 36 drugih i 12 trećih nagrada na Republičkim takmičenjima za studente muzike. Zapažene rezultate Ansambl je imao i na internacionalnom

⁴² Šarić, „U Unu na velika vrata”, 11.

⁴³ Svoj prvi Festival gitare Sarajevo i Bosna i Hercegovina dobili su 2011. godine zahvaljujući inicijativi Šehu Đanija, gitariste i predsjednika Udruženja gitarista FBiH, nekadašnjeg učenika Mile Rakanović i jednog od nositelja mlađe gitarističke škole Bosne i Hercegovine. „Sarajevo International Guitar Festival” ugostio je afirmirana imena svjetske gitarističke scene, čime je doprinio podizanju nivoa gitarističke umjetnosti u Bosni i Hercegovini. Festival pored koncertne aktivnosti uključuje i master radionice, takmičenje, te edukacijske sadržaje u vidu predavanja i izložbe instrumenata. U periodu od 2018. do 2022. Festival je bio dijelom platforme EuroStrings, koja je okupila najznačajnije festivale europskog kontinenta, a sponzorirana je sredstvima fonda Kreativna Europa. Ponukan likom i djelom Mile Rakanović, Festival je 2020. godine ustanovio počasnu nagradu „Mila Rakanović”. Prema: Lana Pačuka, *Programska knjižica 7th Sarajevo International Guitar Festival* (Sarajevo: Udruženje gitarista FBiH, 2018), 2.

⁴⁴ „Classical Guitar Ensemble ‘Collegium Artisticum’ Sarajevo”. Prema: YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=rYTEijE1LsM&t=1487s>, pristupljeno 1. marta 2023.

⁴⁵ AMAUS, MO BiH, „Programska afisa”.

nivou, a izdvojile su se specijalne nagrade na II festivalu za mlade gitariste BiH (1988), XXV internacionalnom festivalu u Rekanatiju (1988), kao i X internacionalnom festivalu u Bardolinu (Verona) (1988). Talentirani članovi Ansambla poput Zorana Krajišnika⁴⁶ i Aleksandre Toman⁴⁷ učestvovali su na Internacionalnom konkursu „Andres Segovija [Segovia]” (1989), dok je Denis Azabagić⁴⁸ ostvario učešće na poznatom Internacionalnom konkursu „Fransisko Tarega [Tarrega]” (1989).⁴⁹

Slika 3. Članovi Ansambla na takmičenju u Rekanatiju.⁵⁰

⁴⁶ Zoran Krajišnik (1968) sa šesnaest godina snima prvu LP ploču pri izdavačkoj kući Diskoton. Prvu gitarističku poduku dobio je u rodnom Sarajevu, a tokom aktivnog učešća u radu Ansambla gitara važio je za jednog od najperspektivnijih mladih gitarista. Diplomirao je i završio magistarske studije na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi profesorice Vere Ogrizović. Dobitnik je nagrada na mnogobrojnim takmičenjima i festivalima. Danas djeluje kao redovni profesor na Akademiji umetnosti u Novom Sadu i Banjaluci. Prema: „Zoran Krajišnik”, Guitar Art World, <http://www.gaf.rs/sr/festivali/guitar-art-festival/2019/ucესnici/zoran-krajsnik>, pristupljeno 6. marta 2023.

⁴⁷ O potonjoj umjetnici nema dostupnih podataka.

⁴⁸ Denis Azabagić (1972) gitarista je s aktivnom koncertnom karijerom koju krase nastupi diljem svijeta. Redovito balansira između solo recitala, kamernog muziciranja s Duom „Cavatina” i kvartetom „Fandango”. Tokom karijere osvojio je 24 nagrade na međunarodnim takmičenjima. Od 2019. godine umjetnički je direktor festivala „Chicago International Guitar”. Pedagošku karijeru gradi kao predavač na Univerzitetu u Ilinoju, te na Univerzitetu Ruzvelt u Čikagu. Prema: „About Denis Azabagic”, Denis Azabagić, <https://www.azabagic.com/about.html>, pristupljeno 7. marta 2023.

⁴⁹ AMAUS, MO BiH, „Programska afisa”.

⁵⁰ Gabrić, „Dragoj Mili Rakanović”.

Nagrade i priznanja koje je Ansambl dobio za posvećen rad odnosili su se tek na dio bogate djelatnosti koju opisuje brojka od preko 1600 koncerata, kako u Sarajevu i Bosni i Hercegovini tako i širom Jugoslavije. U sklopu djelovanja dugog više od 30 godina Ansambl je pod rukovodstvom Mile Rakanović ostvario i niz zapaženih turneja, i to u Austriji, Savezu sovjetskih socijalističkih republika, Njemačkoj, Grčkoj, Italiji i Španiji.⁵¹

4. Turneja u Austriji – početak koncertnih podviga

Odvažan korak naprijed u afirmaciji Ansambla bio je izlazak iz konteksta lokalnog i republičkog djelovanja – i to u vidu organiziranja koncertnih turneja. Turneja u Austriji, ujedno i prva u nizu, značila je početak aktivne internacionalne koncertne djelatnosti. Nakon ove uslijedile su i sve druge turneje, jednako kao i uspješni nastupi na evropskim takmičenjima. Realizacija gostovanja u Austriji simbolično je odražavala duh i svjetonazore svega onoga što je MO predstavljala u datom vremenskom kontekstu – njegovanje bratstva i jedinstva putem umjetnosti i muzike unutar različitih društvenih i socijalnih krugova, počev od radničke klase pa do djece, omladine i ljudi starije životne dobi. Inicijalni koraci ka organiziranju putovanja u Austriju napravljeni su u aprilu 1976. godine, kada je umjetnička rukovoditeljica Ansambla uputila dopis za Muzičku omladinu Jugoslavije (MOJ) u kome njegove izvršne organe obavještava da će sastav od 22 člana posjetiti austrijske gradove Beč, Salzburg i Feldkirhen.⁵² Planirani termin posjete bio je od 25. do 30. maja 1976. godine, a glavni cilj turneje odnosio se na „davanje koncerata radnicima i njihovoj djeci privremeno zaposlenim u Austriji”.⁵³ Ipak, iz neutvrđenih razloga turneja je organizovana gotovo godinu i pol kasnije, odnosno od 22. do 26. septembra 1977. godine. Pored Ansambla gitara,⁵⁴ koji je predvodila Mila Rakanović, učesnici turneje bili su još i Verica Jamnicki – voditeljica programa, Zoran Simonović – glumac (Narodno pozorište Sarajevo) i Himzo Polovina – pjevač tradicijske muzike Bosne i Hercegovine.

Turneja se organizirala u sklopu tzv. Titovih jubileja, a njen prigodni program finansijski je podržala Kulturno-prosvjetna zajednica Bosne i Hercegovine, te MO Sarajeva. Koncerti za radnike koji su boravili u Austriji u koncu su održani

⁵¹ AMAUS, MO BiH, „Programska afisa”.

⁵² AJ, 476, R61, „Muzička omladina Sarajevo”, br. 184/76 od 12. aprila 1976. god.

⁵³ Isto.

⁵⁴ Sastav Ansambla činili su gitaristi: Kosović Vladimir, Ivanović Vojislav, Idrizović Roman, Mehmedbašić Jasin, Pobrić Predrag, Tvrdojević Miroslav, Vukadinović Renata, Hodžić Mirela, Hodžić Tea, Kabil Amra, Bičakić Jasna, Andrlon Mirela, Rodić Milorad. Prema: AMAUS, MO BiH, „Izvještaj sa turneje Ansambla gitara”, fascikla 3b.

u Halajnu, Kufštajnu, Jenbahu i Rojteu, a putovanje je, pored koncertne aktivnosti, obuhvatilo i izlete u Salzburg i Beč.⁵⁵ Turneja je pored koncertnih izvedbi, koje bi jugoslovenskim građanima u „tuđini” pružile osjećaj pripadnosti domovini, uključivala i posjetu rodnoj kući druga Tita i Spomen domu u Kumrovcu. Ansamblu je po dolasku u Halajn toplu dobrodošlicu poželelo rukovodstvo klubova „naših radnika u Austriji”⁵⁶, koje se pobrinulo da smještaj, ishrana i termini proba budu uredno ispoštovani. Neizostavni segment turneje bili su i razgovori rukovoditeljke Ansambla s članovima kluba radnika; razgovaralo se o poblišanju saradnje, ali i poteškoćama u radu s kojima su se susretali i jedni i drugi. Razgovori su redovito završavali sviranjem i pjevanjem pjesama iz svih „krajeva naše zemlje” uz neizostavno veličanje bratstva i jedinstva.⁵⁷

Nakon Halajna, naredna ruta na karti turneje bio je grad Kufštajn, gdje je Ansambl stigao 23. septembra 1977. godine. Uslijedila je dobrodošlica, koju je predvodio Dragan Savić, predsjednik kluba radnika. Prema izvještaju Mile Rankanović, koncert je bio uspješan tim više jer je publika bila vidno zainteresirana za program i aktivnosti Ansambla: „Mada su drugovi iz kluba Jugoslavije prvi put prisustvovali priredbi nekog ansambla iz svoje zemlje, veoma su pažljivo pratili program i toplo nagradili sve izvođače”.⁵⁸

Sljedeća tačka austrijskog puta bio je Jenbah, u kome je koncert održan 24. septembra 1977. godine. Iz izvještaja saznajemo da su se na koncertu izvodila djela „sa sadržajem iz revolucije”, ali i da je publika za vrijeme izvedbe istog „izlazila i šetala”.⁵⁹ Ipak, planirani repertoar dosljedno je izveden, a koncertu je prisustvovao i jugoslovenski konzul Duško Pavlović. Događaj su posjetili i drugi pripadnici jugoslovenskog diplomatskog kora, poput ambasadora Danila Šoškovića, koji je afirmativnim riječima popratio nastup mladih gitarista:

U nama susjednoj Austriji sa drugim običajima i po drugim uslovima žive naši ljudi, koje ste vi večeras pokušali da zabavite i vratite u našu domaću stvarnost. [...] U tome ste i uspjeli bar onoliko koliko je to bilo moguće. Nastavite uporno i nadalje jer vaš divan entuzijazam i divna muzika učinit će nešto da oplemeni ljudske duše. Vaši naponi će učiniti mnogo na onom polju koji se nas zove kultura naroda.

Ambasador Danilo Šošković sa
drugaricom Jelenom / iz Beča /⁶⁰

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ Isto.

⁵⁷ Isto.

⁵⁸ Isto.

⁵⁹ Isto.

⁶⁰ Isto.

Koncert u Rojteu, planiran za 25. septembar 1977, imao je jednako uspješan odjek u jugoslovenskoj dijaspori, a pratili su ga razgovori i druženja s članovima kluba „Naš svijet”, koji nisu krili oduševljenje nastupom Himze Polovine. Posjeta Salzburgu koja je uslijedila nakon posljednjeg koncerta protekla je u znaku obilaska rodne kuće Wolfganga Amadeusa Mocarta (Mozart) (1756–1791), a potom je uslijedio i izlet u Beč. Dolazak u Beč podrazumijevao je druženje i razgovore s radnicima i članovima Kulturno-informativnog centra, koji su izrazili želju da mladi gitaristi već naredne godine ponovo gostuju u Austriji. Turneja zaokružena posjetom Beču predstavljala je početak ekspanzije koncertne aktivnosti ovog sastava. O pozitivnim ishodima turneje govori i izvještaj MO iz 1978. godine: „Ne samo u Sarajevu ovaj ansambl poznat je i van granica naše zemlje. Oni su poslije serije koncerata u Austriji, gdje su svirali za naše radnike privremeno zaposlene, vratili se sa ponudama da se ponovo pojave sa ovakvim programima”.⁶¹ Iste godine Ansambl je pod okriljem MO BiH održao ukupno 21 koncert, a njegova popularnost rasla je iz dana u dan. Ponude za saradnju pristizale su od različitih lokalnih i republičkih udruženja, a jedan od razloga velikog interesovanja za njegov rad bila je i otvorenost ka različitim repertoarskim sadržajima, koji nisu zaobilazili ni revolucionarne pjesme.

Nakon Austrije, nastupi i gostovanja uslijedili su i u SSSR-u, Čehoslovačkoj socijalističkoj republici, SR Njemačkoj, Grčkoj, Italiji i Španiji, a uporedo je Ansambl postajao sve angažovaniji i na domaćem nivou. Broj realiziranih koncertnih aktivnosti vrtoglavo raste, te tokom 1985. godine dostiže brojku od 70 nastupa. Ansambl i njegovi solisti pobuđivali su pažnju javnosti ne samo koncertima u Sarajevu nego u svim muzičkim centrima u Jugoslaviji.⁶² Pored toga, bilježi se i saradnja sa svim značajnim udruženjima, organizacijama i kulturnim manifestacijama, od kojih se ističe festival „Sarajevska zima”. U prilog ovome govori i tabelarni pregled akcija koje je tokom 1985. organizirao ogranak MO Sarajeva. Evidentno je da Ansambl dominira u odnosu na ostale sastave i udruženja ako se u obzir uzme broj realiziranih aktivnosti, te činjenica da je nosio većinski dio aktivnosti organiziranih pod okriljem MO Sarajeva i MO BiH.⁶³

⁶¹ AMAUS, MO BiH, „Izvještaj o radu G. K.”, fascikla 3b.

⁶² AMAUS, MO BiH, „Izvještaj o radu gradske konferencije Muzičke omladine Sarajevo u periodu od januara 1985. g. do 31. decembra 1985. g.”, fascikla 3b.

⁶³ Isto.

TABELARNI PREGLED AKCIJA
GK MO SARAJEVO

Vrsta koncerta ili aktivnosti	Plan u 1985.g.	Reliz.	Broj publike ili članova
Sarajevska filharmonija	10	10	1500
Akcije manif. karaktera	4	4	1800
Karavan prijateljstva	2	1 (2)	50 čl. 4
Muzička predavanja	6	6	180
Koncerti reproduktivnih umjetnika	6	6	600
Seminar MO	1	1	50 čl.
Međurepublička razmjena	2	2	350
Međunarodna razmjena	1	1	5 čl.
Ansambl gitara	10	70	10000
Sarajevska zima PP		10	3000
Poetika prostora (ljetno)		20	6000
Plesni jazz orkestar MO		3	900
Mladost Sutjeske		1	500
Seminari i škole GK SSO Sarajevo		2	10 čl.
Collegium artisticum			

Slika 4. Tabelarni pregled akcija GK MO Sarajeva, 1985. godina.⁶⁴

Trend rasta prisutnosti u javnosti vrhunac dostiže 1986. godine, kada Ansambl proslavlja 15-godišnjicu postojanja. Izvještaji MO BiH navode da je razloge visokog nivoa umjetničke zrelosti Ansambla, ali i njegove produktivnosti i popularnosti, potrebno tražiti u radu umjetničke rukovoditeljice Mile Rakanović.⁶⁵ Zanimljivo je da su gitaristi zajedno sa svojom profesoricom prisutni i u medijima, pa su povodom jubileja na lokalnim i republičkim radio-stanicama gostovali 21 put, a ostale su zabilježene i dvije TV emisije o uspjesima ovog sastava. Ipak, posebno impozantan podatak jeste da je nastupe i koncerte Ansambla 1986. godine posjetilo oko 23.000 posjetilaca, što je bio neupitan dokaz njegove popularnosti.⁶⁶

Premda brojke navedene u izvještajima MO BiH govore u prilog ozbiljnosti rada Ansambla, nekolicina sačuvanih programskih afiša donosi uvid u ozbiljnost

⁶⁴ Isto.

⁶⁵ AMAUS, MO BiH, „Izvještaj o radu Gradske konferencije Muzičke omladine Sarajevo, januar 1986. g.– decembar 1986”, fascikla 3c.

⁶⁶ Isto.

repertoara, koji je redovito prilagođavan mjestu i namjeni koncertnog događaja. Slikovit primjer jeste koncert održan u okviru „Sarajevske zime” 13. februara 1990. godine u izložbenom paviljonu „Collegium artisticum”. Na koncertu su se pored Ansambla predstavile i njegove članice Aleksandra Toman i Belma Tuzović,⁶⁷ dok je gošća programa bila flautistica Lovorka Filipjak.⁶⁸ Program koncerta sačinjen od respektabilnih djela gitarističke literature predstavljao je raritet za muzički život Sarajeva, tim više što je Ansambl bio nositelj gitarističke umjetnosti glavnog grada, ali i kompletne Bosne i Hercegovine.

sarajevska zima
Umjetnička zajednica
COLLEGIUM ARTISTICUM

KONCERT

ANSAMBLA GITARA
»COLLEGIUM ARTISTICUM«

Umjetnički voditelj: **Mila Rakanović**

Gosti programa: Lovorka Filipjak, flauta
duo gitara: Aleksandra Toman
Belma Tuzović

PROGRAM

Anonime:	Pavana	<i>Paul Tenuel flauta</i>
F. Bossinensis:	Frotola	
M. Puenlana:	Romanza	
M. Praetorius:	Courente	
	Ballet	
<i>Izvodi: Ansambl gitara</i>		
M. Praetorius:	Three dances	
	1. Ballet	
	2. Bourre	
	3. La Volta	
<i>Izvodi duo gitara:</i>	Aleksandra Toman	
	Belma Tuzović	
M. A. Charpentier:	Prelude	
T. Hume:	Sweet Music	
	Maske	
Pauza		
F. Farkas:	3 Canzoni popolari »Csango«	
D. Visser:	1. Hydria	
	2. Amphora	
	3. Crater	
<i>Izvodi: Ansambl gitara</i>		
A. Piazzola:	Cafe No 1, No 2	
<i>Izvodi kamerni duo:</i>	Lovorka Filipjak, flauta	
	Aleksandra Toman, gitara	
A. Amadei:	Danza Espanola »Jaleo Jerez«	
J. Sparks:	Irish Folk Medley	
H. Skalanici:	Sentimentalna pjesma	
S. Joplin:	The Enterteiner	
<i>Izvodi: Ansambl gitara</i>		
Umjetnički voditelj:	Mila Rakanović	

Slike 5 i 6. Programska afiša koncerta održanog u okviru „Sarajevske zime”.⁶⁹

⁶⁷ Belma Tuzović-Mujkić (1973) osnovno muzičko obrazovanje završila je u klasi profesora Slavka Olujića. Osvojila je niz prvih nagrada na takmičenjima mladih gitarista s prostora bivše Jugoslavije. Nakon završene Srednje muzičke škole u Sarajevu u klasi profesorice Mile Rakanović, upisuje Odsjek za muzikologiju na Muzičkoj akademiji Univerziteta u Sarajevu. Godine 1994. kao stipendista Vlade Austrije odlazi na dalje školovanje u Austriju, na Univerzitet za muziku i performativne umjetnosti u Beču. Diplomirala je 1998, a magistrirala 2000. godine u klasi profesora Konrada Ragosnika, kada stiče zvanje magistar umjetnosti – gitarista. Od 1999. godine radi kao profesorica gitare u Srednjoj muzičkoj školi u Sarajevu, a od 2000. aktivno koncertira u duu s flautisticom Anom Pokrklić. „Belma Tuzović – Mujkić”, “Sarajevo International Guitar Festival”, <https://www.sigf.ba/Biogr/bgrf8.html>, pristupljeno 7. marta 2023.

⁶⁸ Lovorka Filipjak (1963) Srednju muzičku školu završila je u Zenici, a Muzičku akademiju u Sarajevu – odsjek za flautu u klasi profesora Bećira Drnde. Tokom školovanja redovito je učestvovala na republičkim i saveznim takmičenjima. Veliki broj nastupa ostvarila je s organizacijom MO BiH, a na međunarodnom planu ostao je zabilježen nastup s Aleksandrom Toman povodom 200-godišnjice Francuske revolucije. Prema: AMAUS, MO BiH, „Programska afisa”.

⁶⁹ Isto.

5. Na kraju...

MO BiH je imala pozitivan utjecaj na razvoj prilika muzičkog života socijalističke Bosne i Hercegovine. Po prvi puta u njenoj novijoj historiji problemu rješavanja muzičke infrastrukture pristupa se sistemski, s jasno preciziranim ciljevima i ishodima djelovanja. Premda se MO BiH susretala s ozbiljnim finansijskim poteškoćama koje su njen rad svodile na minimum do 1962. godine, namjera da se o umjetnosti i kulturi skrbi planski imala je dugotrajne učinke na muzički život. U okvirima MO oformljen je i osmišljen čitav niz inicijativa, udruženja i ansambala, među kojima posebno mjesto zauzima Ansambl gitara. Priča o uspjehu Ansambla, osnovanom 1971. godine, ujedno je i priča koja govori o požrtvovanom zalaganju umjetničke rukovoditeljice Mile Rakanović. Mila Rakanović je osnivanjem sastava gitara nastojala oživjeti i izdići na viši nivo kulturu njegovanja ovog instrumenta u Bosni i Hercegovini. Gitaristička infrastruktura nije postojala, jednako kao ni smjer za gitaru pri Muzičkoj akademiji Univerziteta u Sarajevu, pa je Ansambl predstavljao jedino moguće mjesto gdje su mladi gitaristi mogli iskazati i oblikovati svoje djelovanje. Ubrzo Ansambl postaje rasadnikom talenata, dok njegova pozitivna percepcija u javnosti doživljava procvat nakon turneje organizirane po austrijskim gradovima. Ansambl se etablirao kao jedan od glavnih nositelja aktivnosti MO, ali i glavna referentna točka gitarističke umjetnosti Sarajeva do 1992. godine, kada se usljed ratnih dešavanja prekida i njegov rad.

Lista referenci

Arhivski izvori

Arhiv Jugoslavije, Fond Muzičke omladine Jugoslavije (476):

- Registrature 47, 58, 60, 61

Arhiv Muzičke Akademije Univerziteta u Sarajevu

- Fascikle 3b, 3c

Arhiv Instituta za muzikologiju Muzičke akademije Univerziteta u Sarajevu

Elektronski izvori

“About Denis Azabagic”. Denis Azabagić. <https://www.azabagic.com/about.html>, pristupljeno 7. marta 2023.

„Belma Tuzović – Mujkić”. “Sarajevo International Guitar Festival”. <https://www.sigf.ba/Biograf/bgrf8.html>, pristupljeno 7. marta 2023.

“Classical Guitar Ensemble ‘Collegium Artisticum’ Sarajevo”. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=rYTEijE1LsM&t=1487s>, pristupljeno 1. marta 2023.

- Čavlović, Ivan. „In memoriam profesoru Kučukaliću”. Univerzitet u Sarajevu Muzička akademija. <http://www.mas.unsa.ba/vijesti/preminuo-biv%C5%A1i-profesor-muzi%C4%8Dke-akademije-dr-zija-ku%C4%8Dukali%C4%87>, pristupljeno 5. marta 2023.
- „Odsjek za gudačke instrumente i gitaru”. Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu. <http://www.mas.unsa.ba/odsjek-za-guda%C4%8Dke-instrumente-i-gitaru>, pristupljeno 6. marta 2023.
- „Otvoren Festival solo-pjevanja Bruna Špiler”. hercegnovi.cool. <https://hercegnovi.cool/otvoren-festival-solo-pjevanja-bruna-spiller/>, pristupljeno 5. marta 2023.
- “Our story”. JM International. <https://jmi.net/about/our-story>, pristupljeno 7. marta 2023.
- „Preminula Mila Rakanović, profesorica zadužena za ‘Sarajevsku školu gitare’”. Radio Sarajevo. <https://radiosarajevo.ba/metromahala/lica/preminula-mila-rakanovic-profesorica-ko-ja-je-stvorila-sarajevsku-skolu-gitare/365483>, pristupljeno 6. marta 2023.
- „Zoran Krajišnik”. Guitar Art World. <http://www.gaf.rs/sr/festivali/guitar-art-festival/2019/ucesnici/zoran-krajsnik>, pristupljeno 6. marta 2023.

- „Brkanović, Ivan”, *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=9584>, pristupljeno 5. marta 2023.
- Čavlović, Ivan. *Historija muzike u Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Muzička akademija, 2011.
- Čavlović, Ivan. „40 godina Muzičke omladine Bosne i Hercegovine”. *Časopis za muzičku kulturu Muzika* 4 (1998): 17–26.
- Gabrić, Vanja. „Dragoj Mili Rakanović”. *Oslobođenje*, 3. februar, 2020, <https://www.oslobođenje.ba/vijesti/bih/dragoj-mili-rakanovic-527968>.
- „Homen, Miroslav”. *Hrvatski biografski leksikon*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7767>, pristupljeno 6. marta 2023.
- Paćuka, Lana. *Programska knjižica 7th Sarajevo International Guitar Festival*. Sarajevo: Udruženje gitarista FBiH, 2018.
- Petranović, Branko. *Istorija Jugoslavije 1918–1988. Socijalistička Jugoslavija 1945–1988*, knj. 3. Beograd: Nolit, 1988.
- Kučukalić, Zija. *Likovi savremenih bosanskohercegovačkih kompozitora*. Sarajevo: UK BiH, 1961.
- Pozajić, Mladen. „Osvrt na stvaralaštvo kompozitora NR BiH od oslobođenja do danas”. *Časopis za muzičku kulturu Muzika* 4 (1998): 6–13.
- Šarić, Danica. „U Unu na velika vrata: Mila Rakanović”. *UNA*, 7. januar, 1991, 11.
- Vuljević, Ivo. „Muzička omladina od osnivanja do danas”. U: *30 godina Muzičke omladine 1954–1984*, 6–15. Zagreb: MO Zagreba i Hrvatske.